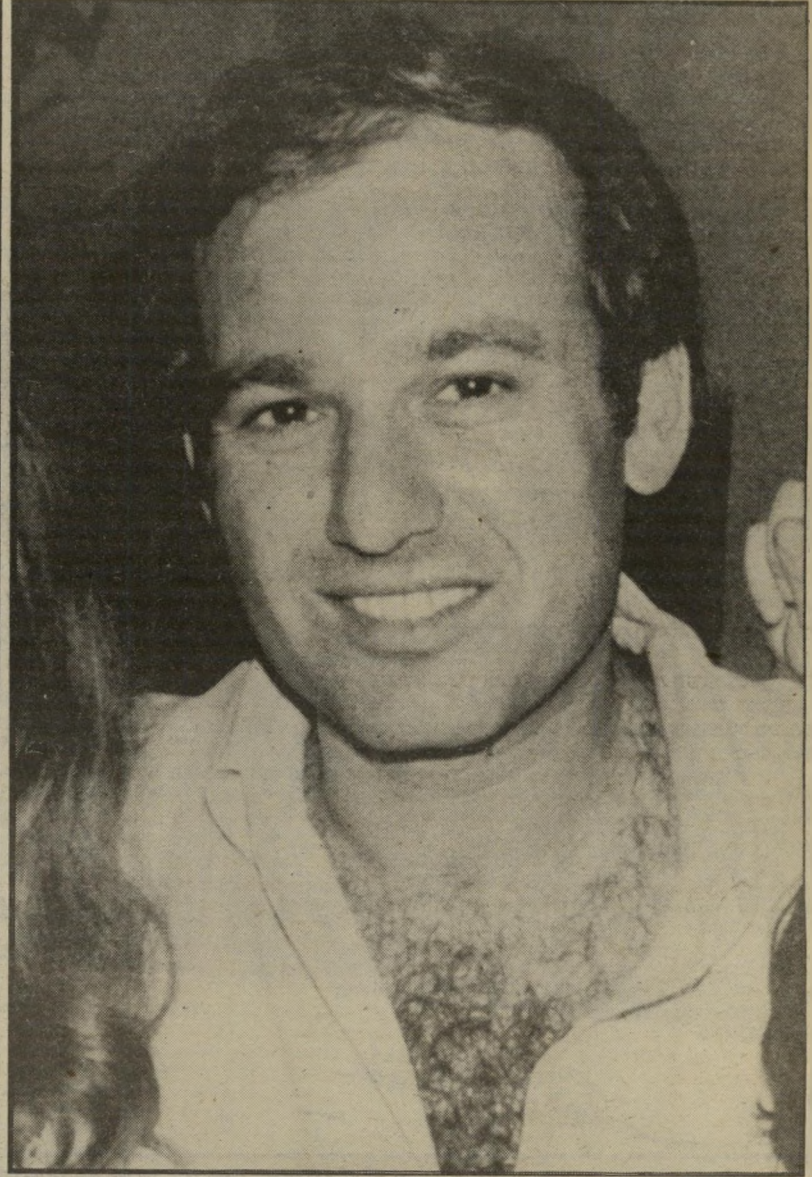
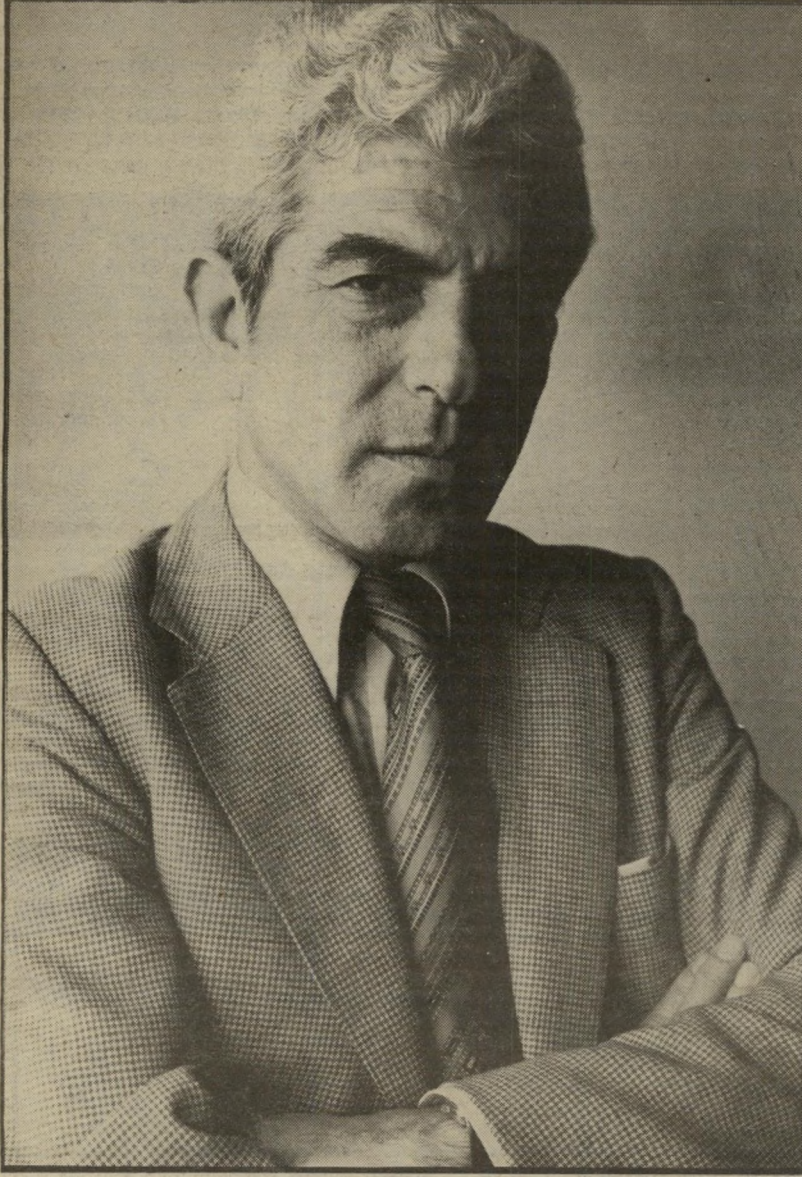

מתי לילא?

התהליך כולו דמה לתימסורת של גלגלי-שניים: גלגלי-תנופה קטן הפעיל גלגל יותר גדול, וזה מצידו הפעיל גלגל גדול עוד יותר. תהליך כזה פעל בימין, שם הפעילו אנשי הרב משה לוויןגר וגרש-אמונים את הליכוד, ועתה החל פועל במחנה-השלום. ככל שגברה במהלך תשמ"ג איהפופולריות של המילחמה, כן רבו והתרחבו תנועות-המחאה. הן היו מכל הסוגים: קבוצות של הורים שכולים, אמהות של חיילים, אנשי-מילואים, סרבני-שרות בלבנון ו/או בגדה המערבית וכרצועת-עזה, ועוד ועוד. הגדולה בכל התנועות היתה שלום עכשיו. אין זו תנועה בעלת חברים רשומים, אלא שרשרת של גרעינים קטנים של פעילים, נבחרים-עצמם, שחשיבותם האמיתית טמונה ביכולתם לאחד תחת מיטרייתם פעילי-שלום מכל הסוגים — אנשי-המערך ורק"ח, מתונים ורדיקלים, פעילים קבועים ומזדקקים-לרגע. קשה לגוף כזה לנקוט עמדות ברורות כלשהן, אך דווקא משום-כך היה קל לו לאחד המונים גדולים סביב עמדות פחות-ברורות. הדבר יוצר בעייה, אשר היתה בעוכרי שלום עכשיו בשנת תשמ"ג. אמיל גרינצווייג היה פעיל קבוע בשלום עכשיו. כמו רבים מפעילים אלה, הוא היה הרבה יותר רדיקלי מאשר התנועה עצמה. הוא בא מן האגף הרדיקלי של של"י, אך כמו חבריו, השלים עם הצורך לוותר על קביעת עמדות רדיקליות לתנועה, כדי לשמור על יכולתה לגייס כוחות מגוונים ושונים. בזאת היתה תנועת-השלום, כאשר הלמו הידיעות

המילחמה, אך בסופו קרה ההיפך. הלילה שבו נקמל גרינצווייג על-ידי רימוני-יד שהושלך לעבר הפגנה קטנה של "שלום עכשיו" סימן את תבוסתו הנחרצת של מחנה-השלום הישראלי. בימים הראשונים של תשמ"ג היה נראה כאילו יתפתחו הדברים אחרת. הזעזוע הגורא, שעבר על הארץ עם היוודע דבר הטבח, נתן רחיפה עצומה לכוחות-השלום. כוחות-השלום הישראליים אינם מהווים תנועה מאורגנת אחת. הם דומים ליובלים רבים, גדולים וקטנים, המתאחדים לפעמים לנהר אחד, והזורמים בשאר הזמן כאפיקים שונים, מקבילים פחות או יותר.

בין המיליונים ששמעו כמוצאי היום הראשון של ראש-השנה תשמ"ג על הטבח במחנות-הפליטים היו שניים, שלא נותרו בחיים בטוף תשמ"ג. עיצאם אל-סרטאווי שהה באותו ערב באמסטרדם. הוא הגיע לשם כדי להיוודע עם אחד מפעילי-השלום הישראליים, שהגיע לעיר כדי להשתתף בכנס למען השלום. באותו הלילה, אחרי הכנס, החליפו השניים ריעות על מה שאירע. סרטאווי, פליט מעכו, שגרל בעיראק, התמחה כמנתח-לב בארצות-הברית, הקים אירגון-פיראיון בירדן והפך שגריר נודד של יו"ר אש"ף, הסיק מן התרגויה מסקנה חדימשמעית: מוכרחים להגביר את הפעילות למען חיטול הסיכסוך הישראלי-פלסטיני.

עיצאם אל-סרטאווי: פדאי, פליט, לוחם-שלום

אמיל גרינצווייג: צנחן, יוצא-קיבוץ, פעיל-שלום

על הטבח במחנות-הפליטים על ראש הציבור הישראלי.

● „אבא, איפה היית?”

מחאה סרצה מייד, כאורח ספונטאני לגמרי. רבים מהרגישו, כמו אמיל גרינצווייג, צורך לתת ביטוי לרגשותיהם. הם הרגישו צורך אישי להפגין את סלידתם מן המעשה. באותו-היום צילצלה השאלה של דור גרמני שלם להוריו: „אבא, איפה היית?” נרחבו ריזנוגוף בתל-אביב התארגנה הפגנה, ביחמת הוועד נגד המילחמה בלבנון. כמה עשרות צעירים צעדו על המידרבה-כוח גדול של שוטרים חמושים כאלות התגפל עליהם בשצף-קצף, בעזרת כריונים עוברי-אורה, היכה ועצר. באותה שעה התארגנה הפגנה מול בית-הכנסת הירושלמי, שבו התפלל ראש-הממשלה, שנראה בלתי-מטורד לגמרי. הפגנה שנייה, מטעם שלום עכשיו והוועד נגד המילחמה, התארגנה מול ביתו של מנחם בגין. היא הותקפה כועם על-ידי המיסטרה, שעטפה אותה כעננים של גאז מדמיע.

אולם לא באלות ולא בגאז מדמיע ניתן היה לעצור

מילחמת-הלבנון, שפרצה בתשמ"ב, שינתה את פני כולם. היא יצרה שורה של כוחות חדשים, רובם ספונטניים, והלבישה גם את התנועות הקודמות בלבוש חדש.

בימים הראשונים של המילחמה הלכה והתגבשה תנועה חדשה שקראה לעצמה „הוועד נגד המילחמה בלבנון”. היתה זאת מהדורה חדשה של „הוועד לסולידריות עם אוניברסיטת ביר-זית”, שבו פעלו פעילי-שלום רדיקליים, בעיקר סטודנטים ומרצים, בצד אנשי של"י מן הפלג הרדיקלי ופעילי רק"ח. ביום השישי השלישי של המילחמה, ה-26 ביוני 1982, קרא ועד זה לעצרת-מחאה נגד המילחמה בכיכר מלכי-ישראל בתל-אביב. במפתיע באו לעצרת 20 אלף איש — רובם אנשים שלא נראו מעולם בשום פעולה פוליטית. הצלחה מדהימה זו עוררה את אנשי שלום עכשיו, שחששו עד אותו רגע מפני פעולה נגד המילחמה, לקרוא להפגנה משלהם באותו המקום. היא התקיימה ב-3 ביולי, והשתתפו בה 100 אלף איש. הפגנה זו, מצידה, עוררה את ה"יונים" במערך להטיף נגד המילחמה, אשר מפלגת-העבודה קראה לה, תמכה בה והצביעה בעדה.

אמיל גרינצווייג שמע את הידיעה בירושלים, שם פעל כחוקר במוסד מדעי. הוא היה נציג אופייני של ישראל האחרת: יוצא-קיבוץ, קצין-צנחנים, אינטלקטואל, איש-מצפון, מתנרב לפעולות-שלום. כששמע את הידיעה גמלה בליבו החלטה ספונטנית: לפעול כדי שהאחרים לפשע יתגלו וייענשו. סרטאווי וגרינצווייג לא נפגשו מעולם, אף כי גרינצווייג כוודאי הכיר את שמו של לוחם-השלום הפלסטיני. אך לפני שחלפה מחצית תשמ"ג התברר הקשר בין שמותיהם: הם נרצחו שניהם בידי אויבי-השלום — גרינצווייג בידי קנאים יהודיים בישראל, סרטאווי בידי קנאי אברנידאל כפורטוגל. בין שתי ההתקשיות הפרידו שישה שבועות בלבד. כל אחד מהם — או שניהם ביחד — יכלו להיות אנשי-השנה של תשמ"ג. אולם התסתחות השנה לא הצדיקה את בחירתם של אנשי-שלום.

● תימסורת גלגלי-השניים

צח אמיל גרינצווייג היה יכול לדרבן את כוחות-השלום בישראל למאמץ עליון, כדי לשטוף מן הארץ את כוחות